

Najšťastnejšia náhoda

„Vždy sa dá bojovať, ale vždy sa dá hlavne spolupracovať,“ hovorí čerstvá držiteľka ocenenia župana BSK, riaditeľka Staromestskej knižnice Judita Kopáčiková

Niekde v miestach, kde má dnes kanceláriu, mali kedysi v pavlačovom dome byt jej starí rodičia. Strávila tam značnú časť detstva a vraj možno preto sa tam teraz cíti tak dobre. Knihovničkou sa stala náhodou, ale ako vraví, bola to náhoda nesmierne šťastná. Svoju prácu miluje a štyridsať rokov strávených „medzi knižnými regálmi“ je najlepším dôkazom – ocenenia, ktoré pokrývajú steny jej kancelárie to iba dokreslujú. Za svoj prínos k vzdelávaniu a za rozvíjanie lásky ku knhlám vo februári získala ďalšie uznanie – Pamätný list predsedu BSK. O jej vzťahu k literatúre, ale aj o minulosti a budúcnosti knižníck, sme sa zhovárali s riaditeľkou Staromestskej knižnice **JUDITOU KOPAČIKOVOU**.

Získali ste ďalšie ocenenie. Máte ich ešte kam dávať?

(Smiech.) Ešte sa nájde miesto. Ale toto, čo tu vidíte, a vlastne aj to posledné ocenenie, nie je len moje. Je to ocenenie práce celého môjho tímu. Lebo my sme tu ako jedna rodina. Rodina, ktorú som zhodou okolností vytvorila ja. Viem, že to možno znies ako klišé, ale bez nich by dnes tie steny boli prázdne.

Bolo to pre vás zadostučinenie?

Viete, na tom udeľovaní (Cena župana BSK, pozn. aut.) bolo veľa ľudí. Vela ľudí v rokoch. A to ma potešilo. Že nieko oceňuje tých, ktorí očividne pre čosi žijú, zasvätili tomu celý život. Tých, ktorí veci robia nie preto, že z nich majú prospech, ale preto, že k nim majú vzťah. Nechcem vyzerat ako ufríflaná tetka, ale zdá sa mi, že dnešní mladí toto nezažívajú. Nevydržia pri jednej práci tak dlho, aby si k nej stihli vybudovať vzťah. Po piatich rokoch odídu, lebo sú vysíľanuti. Odídu, aby prezíli. Škoda.

Vy ako dlho robíte v knižnici?

Štyridsať rokov. Teda nie v jednej knižnici. Štyridsať rokov po skončení školy pracujem. A vždy v knižnici.

FOTO: BARBORA JANČÁROVÁ

Judita Kopáčiková:
„Musíte byť vizionár, ale zároveň aj pri zemi,“ definuje podmienky úspechu vo svojom fachu riaditeľka Staromestskej knižnice.

Kde ste začínali?

Po vysokej škole – vyštudovala som knihoznačníctvo a vedecké informácie s francúzštinou – som nastúpila do Mestskej knižnice, do oddelenia metodiky. To bola perfektná skúsenosť. Riešili sme nové trendy, podujatia, usmerňovali knižnice – získala som veľmi dobrý základ. Mimochodom, nastupovala som s vysokoškolským platom 1750 korún! Odtiaľ som išla na generálne riaditeľstvo inžierskeho staviteľstva, do centra vedecko-technických informácií, potom do Pedagogickej knižnice a odtiaľ na Univerzitu Komenského do študijného informačného strediska. Po revolúcii si právnická fakulta vydobyla vlastnú knižnicu – dovedy mali spoločnú s filozofickou a Ústavom marxizmu-leninizmu – a ja som tam odišla s mojou vtedajšou šéfkou. Po deviatich rokoch som „prestúpila“ do Slovnaftu, do informačného strediska, a to bolo teda štipcové! Tam som prvý raz počas celej

mojej pracovnej histórie zažila, že neboli problém s peniazmi, ani so vzdelávaním. Mala som osvetenú šéfku, strašne som sa tam veľa naučila, ale keďto prebrali novú majetelia, nechcela som sa pozerať ako likvidujú tú skvelú knižnicu, tak som odišla. Tu už som vedela, že riaditeľka Staromestskej knižnice sa chystá do dôchodku, ale keďže sa stále nič nedialo, nastúpila som do Centra vedecko-technických informácií, dnešnej technickej knižnice. Do roka vypísali konkurz na toto miesto, vybrali ma a odvtedy som tu. Prvého apríla 2020 to bude šestnásť rokov.

Takže vy ste očividne chceli byť odjakživa knihoznačník?

Nikdy som nechcela byť knihoznačníkom! Vybrať som si ten odbor kvôli francúzštine, ktorú som sa učila od základnej školy. Chcela som byť prekladateľkou, ale tam bolo treba protektiu a tú som nemala. A keďže som celý život bočila od matematiky, hľadala som niečo v kombinácii s jazykom - a vyšlo mi

knihoznačníctvo. Mala som obrovské šťastie, že ma tá práca baví, že som sa v nej našla. Bola to teda náhoda - ale šťastná.

A s francúzštinou ešte niečo robíte, využívate ju?

V podstate nič. Písem si s kamarátkami! (Smiech.)

Niekomu to možno príde ako nudná práca, ale je veľa filmov a kníh, kde sú knihoznačníci doslova hrdinami. Vy to ako vidíte?

Ono je to tak, ešte aj dnes si niektorí predstavujú knihoznačníka prísnego a zamračeného človeka s glosotými rukávmi. Keď som začínala, nebolo to ďaleko od pravdy. Sama som zažila knihoznačníku, ktorá vešala do regálov nápisy – Vŕtať sa v knižkách zakázané! Všetko závisí od človeka. Dobrý knihoznačník vo verejnej knižnici musí mať tú prácu rád, musí rád pracovať s ľuďmi, nemôže si denne vravieť – musí odísť, lebo tá práca nie je zaplatená. Túto prácu nemôže robiť človek, ktorý nedokáže slúžiť

Inšpirujú ďalšie knižnice

Staromestská knižnica v Bratislave vytvorila viacero novátorovských projektov. Svojím klientom-seniorom poskytuje donášku kníh v prípade, že si po ne nemôžu písť sami, pre žiakov základných škôl organizuje každý rok „prespávačku“ v knižnici v rámci Noci s Andersenom. Staromestskí novorodenec zas dostanú zadarmo preukaz čitateľa, ktorý platí do šiestich rokov. „My sme tento projekt odkukali zo Škótska, Škótska vláda dáva všetkým novonarodeným deťom čitateľský preukaz do verejnej knižnice zadarmo,“ hovorí riaditeľka Staromestkej knižnice Judita Kopáčiková. Za projekt Môj prvý čitateľský preukaz získa kňažnica výročné ocenenie Slovenskej asociácie knižníc za aktívny čin roka 2016 a postupne ho do svojich programov zaradujú aj ďalšie knižnice v Bratislave a na Slovensku. Projekt by sa mohol stať v blízkej budúcnosti súčasťou aktuálne pripravovanej stratégie rozvoja knižníck.

iným, je to naozaj práca vo verejném záujme. Možno v tom je to hrdinstvo. A ešte možno v tom – aspoň tu u nás – že sme sa za tie roky naučili vyskakovat' s prázdnymi vreckami. A to je obrovské umenie. Lebo je ľahké vyskakovat' si, keď máte dosť peňazi, ale keď ich máte málo...

Čo sa od vašich začiatkov najviac zmenilo?

Rozhodne technika. Čo mne veľmi vyhovuje, lebo strašne neznám sam zakladáť katalógové lístky. Mňa až brúcho bolí, keď to mám robiť! (Smiech.)

A čo peniazi? Nebolo ich kedysi viac?

Iste, bolo to lepšie. Napríklad aj preto, že knižky neboli drahé. Ale nemôžeme veci vyrábať z kontextu. Keď som robila na vysokej škole, nakupovali sme skriptá pre študentov v pomere jedna ku trom, teda troje skriptá na jedného študenta. Dnes máte jeden jediný exemplár pre všetkých. Ale! – dnes študenti nie sú odkázaní na to, aby

sia učili zo skript. Majú elektronické informačné zdroje a tak dalej. Skrátka, bolo to kedy sú jednoduchšie, ale aj ľahšie. Napríklad, keď som robila na právnickej fakulte, zahraničnú literatúru sme nakupovali za takzvané fišky. To bolo čosí ako bony, také papieriky, ktoré stále dostali z ministerstva školstva ako kvótu. Bolo, že neviem, pätnásť vysokoškolských knižničiek na Slovensku, a každá z nich za tú kvótu, za tie fišky, mohla nakúpiť zahraničné publikácie. Tak si viete predstaviť, čo to bolo!

O to sa dalo nejako bojať? Kľefťovať s tým?

Vždy sa dá bojať, ale vždy sa dá hľavne spolupracovať. Existovala – aj stále existuje – medziknižničná výpožičná služba. Keď nemáte niečo v ponuke, požiadate, aby vám to požičali z inej knižnice. Takže my sme sa koordinovali, čo kto nakúpi a dokopy sme boli schopní mať všetko. Vo verejných knižničkach sa bojovalo aj so zakázanou literatúrou. Tú ste mohli dostať len na základe špeciálneho potvrdenia, že ju potrebujete na štúdium, k práci.

Ale vy ste mohli prečítať za kázané knihy, či nie?

Ani náhodou! Boli uložené v špeciálnych uzamknutých skladoch a nemohli sme tam vôbec vstúpiť. Boli tam odborné knihy, ale aj beletrie.

Ako dieťa ste rada čítali?

Láska ku kníhám záleží do značnej miery od rodičov, ale najmä od učiteľov slovenčiny. Ja som mala takú učiteľku, že som prečítala všetky knihy z poznámkov pod čiarou. Ale samozrejme, to nie je kvalifikácia na to, aby ste boli dobrým knihovníkom, to je kvalifikácia, aby ste boli spokojným čitateľom. Čítala som rada výzvy. Aj dnes. Tielku takmer nepozerám, večer nezaspím bez toho, aby som si niečo prečítala.

Čitate aj z profesionálneho záujmu? Vyberáte si knihy, ktoré do knižnice kupujete?

Určite áno, máme akvizičnú komisiu a tam sa spolieham na ľudí, ktoré dlhé roky v knižnici robia. Robíme aj prieskumy, naši čitateľia majú možnosť napísť nám – chceli by sme takú a takú knížku.

Je to bežné?

Je. Každý normálny riaditeľ to takto robí. Lebo my sme tu pre ľudí a pokiaľ im nebudeš mať

čo ponúkať, môžeme skončiť. Mať dobré zberky, dobrý fond, to je alfa omega knižnice, lebo my tu nie sме samoúčelne, to je to, prečo k nám ľudia chodia – požičiavať si knižky, čítať si tu, nadvziať sociálny kontakt. Keď nebudeš mať knihy, ktoré chcú, nemusíme tu byť. Preto je také dôležité, aby sme malí peniaze na nákup literatúry. Keď dostanem rozpočet na prekvadzu 150-tisíc na celý rok, na päť pracovísk, tak od toho hned odrátam 40-tisíc na nákup kníh. A ten zvyšok – si viete predstaviť, ako sa obraciame. To sú nájmy, energie, internet, celé fungovanie, externisti, letná čítareň...

Vychádza veľa dobrých kníh, ale aj veľa braku. Ako sa k tomu staviate – snažíte sa vychovávať čitateľa, alebo ste za to, aby ľudia hľavne čítali?

My sme tu na to, aby sme formovali vokus hľavne mladého čitateľa. Dospelého človeka neprerobíte. Ak braková literatúra vychádza a on ju čítať chce, my ju kúpime. Nemôžeme mať len kvalitnú literatúru. Všetky tie naše pobočky sú stavane ako rodinné knižnice.

Ale robíte akcie, kde sa snažíte presvedčiť, ukázať starším čitateľom, že by mohli skúsiť aj iné knihy. Či?

My im aj odporučame, lebo často prídu s tým, že – dajte mi niečo. Tačí, samozrejme, snažíme sa im ponúkať literatúru, o ktorej sme presvedčení, že je kvalitná.

Myslite si, že knižnice vydriažia, nezaniknú? A majú vobeť ešte zmysel?

Môj švagor mi so ťezelnou pravidelnosťou vyzkrikoval – zrušíme knižnice! A vidite, prešlo štyridsať rokov a knižnice sú stále tu. Preto v knižničkach nemôžu robiť skostnatnenie ľudia s glotovými rukávmi, lebo na ten rýchlik, ktorý sa rúti krajinou, musíme naskočiť. Dnes to už naozaj nie je iba o požičiavaní kníh, aj keď to je v knižničkach stále úplne zásadná vec. Napokon, knihy majú rôzne formy – sú zvukové, elektronické... Mimochodom, aj my sa chystáme v Týždni slovenských knižníck spustiť službu požičiavania e-knív. Stačí, aby ste boli členom Staromestkej knižnice a môžete si požičať z viac ako sedemdesať titulov.

Úžasné! Máte takú databázu?

Nie, to nie, ale uzavreli sme zmluvu s portálom Palm Knihy. Je to český portál, ale majú knihy v češtine, aj v slovenčine.

Čo všetko dnes treba robiť inak, aby ľudia neprestali chodiť do knižnice?

Netreba zaspať na vavrínach, je to beh na dĺhe trate. Musíte byť vizonár, ale zároveň aj pri zemi – to kvôli tým obmedzeným financiam. My každý rok prichádzame aspoň s jedným novým projektom – tento rok je to požičovňa e-knív, ale aj projekt Čítame s najmenšími, záštitu nad ním prevzala starostka Starého Mesta. Ide o komunitné stretnutie rodičov vždy posledný štvrtok v mesiaci, kde si spolu čítame knihy pre deti od nula do troch rokov. V januári ich prišlo deväť, verím, že ich počet bude rásť.

Ako sa o vašich aktivitách ľudia dozvedia?

Na to, aby ľudia o vás vedeli musíte dobre zvládnúť marketing. Straňte som ráda, že máme v Staromestských novinách svoju rubriku, aj keby som mala dušu vypľúť, tak tam musíme každý mesiac dodať článok, lebo ľudia o nás musia vedieť. V zhruba poldruhu mesačnej periodickej vydávame Mailového spravodajcu, ktorý posielame všetkým čitateľom mailom, poslancom, riaditeľom verejných knižníck...

Druhá vec je vedieť, aké firmy, aké školy, aké občianske združenia sú vo vašom okolí, s kym sa dá spolupracovať. My sa napríklad pravidelne zúčastňujeme Kmetoviania, ktoré organizuje OZ Kmetovo námestie. Oslovili nás, lebo sme súčasťou komunity. A z toho sa potom odvájajú iné priateľstvá a iné kontakty.

Staromestská knižnica na Blumentálskej vraj stojí na mieste, kde bývali vaši starí rodičia.

Kedysi tu stával paralelný dom s Májkou – adresa Odborárske námestie 3. Bol to pavlačový dom, kde na prízemí bývali moji starí rodičia. Bývali možno v tých miestach, kde ja mám dnes kanceláriu, takže keď som uspela vo výberovom konaní, podčakovala som sa aj môjmu starému otcovi, že to takto zaradil. Kto vie, možno preto mi je tu tak dobre.

(maca)